

HORISONTAALSETE GRUPIERANDI MÄÄRUSTE JA HORISONTAALSETE SUUNISTE LÄBIVAATAMINE – ÜLEVAADE PEAMISTEST KAVANDATUD MUUDATUSTEST

1. SISSEJUHATUS

- (1) 1 märts 2022 avaldas komisjon sidusrühmadega konsulteerimiseks teadus- ja arenduskokkuleppeid ning spetsialiseerumiskokkuleppeid käsitlevate läbivaadatud grupierandi määruste eelnõud (edaspidi koos „horisontaalsed grupierandi määrused“), mille juurde kuuluvad ka suunised horisontaalsete koostöölepingute kohta („horisontaalsed suunised“). Horisontaalsete grupierandi määruste kehtivusaeg lõpeb 31. detsembril 2022.
- (2) Konkurentsi soodustav horisontaalne koostöö teadus- ja arendus- ning spetsialiseerumiskokkulepete vormis, mis on hõlmatud horisontaalsete grupierandi määrustega, on digi- ja rohepöörde jaoks väga tähtis ning võib aidata suurendada siseturu vastupidavust. Horisontaalsetes grupierandi määrustes on sätestatud, et teatavaid tingimusi täitvate teadus- ja arendus- ning spetsialiseerumiskokkulepete suhtes ei kohaldata ELi toimimise lepingu artikli 101 lõiget 1, sest eeldatakse, et need vastavad selle lepingu artikli 101 lõike 3 nõuetele. Seetõttu on need kokkuleppeliigid horisontaalsete grupierandi määrustega kaitstud.
- (3) Horisontaalsetes suunistes antakse juhiseid selle kohta, kuidas tõlgendada ja kohaldada horisontaalseid grupierandi määrusi ning kuidas ise hinnata teadus- ja arendus- ning spetsialiseerumiskokkulepete, aga ka selliste muud liiki horisontaalkoostöö kokkulepete vastavust ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikele 1 ja artikli 101 lõikele 3, mis ei ole horisontaalsete grupierandi määrustega hõlmatud. Nende hulgas on ostmist, turustamist, standardimist ja tüüptingimusi käsitlevad kokkulepped, aga ka teabevahetus üldisemalt.
- (4) Konsultatsiooni eesmärk on koguda sidusrühmadelt tagasisidet i) läbivaadatud horisontaalsete grupierandi määruste eelnõude ja ii) läbivaadatud horisontaalsete suuniste eelnõu kohta. Kavandatud muudatuste eesmärk on leida lahendused hindamise käigus kindlaks tehtud probleemidele, nagu on sätestatud 6. mail 2021 avaldatud komisjoni talituste töödokumendis¹.
- (5) Hindamine näitas, et horisontaalsed grupierandi määrused ja horisontaalsed suunised lihtsustavad ettevõtjate majanduslikult soovitatavat koostööd, ilma et see avaldaks kahjulikku mõju konkurentsipoliitikale. Need edendavad konkurentsi ja tagavad ettevõtjatele õiguskindluse horisontaalkoostöö kokkulepete väljatöötamisel ja rakendamisel. Grupierandi määrused ja horisontaalsed suunised täitsid ka oma eesmärgi lihtsustada komisjoni, liikmesriikide konkurentsiasutuste ja liikmesriikide kohtute teostatavat haldusjärelevalvet.
- (6) Samas näitab hindamine ka seda, et horisontaalsetes grupierandi määrustes ja horisontaalsetes suunistes ei ole täielikult arvesse võetud viimase kümne aasta majanduslikke ja ühiskondlikke suundumusi, nagu digiteerimine ja kestliku arengu eesmärgid. Mõnda horisontaalsete grupierandi määruste sätet peeti jäigaks ja keerukaks, mõnda aga ebaselgeks ja ettevõtjate jaoks raskesti tõlgendatavaks. Leiti, et horisontaalsete suuniste pakutav õiguskindluse tase on eri liiki horisontaalkoostöö kokkulepete puhul ebaühtlane.

¹ Vt komisjoni talituste töödokument „Horisontaalsete grupierandimääruste hindamine“, SWD(2021)103 final, 6 mai 2021, https://ec.europa.eu/competition-policy/system/files/2021-05/HBERs_evaluation_SWD_en.pdf.

- (7) Alates mõju hindamise etapi käivitamisest 2021. aasta juunis² on komisjon kogunud täiendavaid tõendeid täiustamist vajavate valdkondade kohta. Komisjon korraldas avaliku konsultatsiooni ja mitu sihipärast konsultatsiooni eri liiki horisontaalkoostöö kokkulepete kohta. Komisjon korraldas ka sidusrühmade õpikodasid ja tellis viis mõjuhindangut toetavat uuringut. Sidusrühmade ja riikide konkurentsiasutustega peetud arutelude käigus koguti täiendavaid arvamusi. Läbivaadatud horisontaalsete grupierandi määruste ja horisontaalsete suuniste eelnõudes võetakse arvesse kõiki seni kogutud arvamusi. Eelnõusid käsitlev avalik konsultatsioon on komisjoni korraldatud faktide kogumise lahutamatu osa. See aitab koostada mõjuhindangut, millel põhinevad läbivaadatud horisontaalsete grupierandi määruste ja läbivaadatud horisontaalsete suuniste lõplikud versioonid.
- (8) Käesolevas selgitavas märkuses esitatakse läbivaadatud horisontaalsete grupierandi määruste ja horisontaalsete suuniste eelnõudes esitatud peamised muudatused kokkuleppe liikide kaupa ning selgitatakse, kuidas nende muudatustega kavatakse lahendada hindamise käigus kindlaks tehtud probleeme ning aidatakse seeläbi saavutada horisontaalsete grupierandi määruste ja horisontaalsete suuniste eesmärgi.

2. TEADUS- JA ARENDUSKOKKULEPPED – LÄBIVAADATUD TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUSE GRUPIERANDI MÄÄRUSE EELNÕUS JA HORISONTAALSETE SUUNISTE ASJAOMASES PEATÜKIS KAVANDATUD MUUDATUSED

- (9) Hindamine näitas, et teadus- ja arendustegevuse grupierandi määruse tekst ei arvesta piisavalt uusi tooteid, uut tehnoloogiat ja uusi protsesse käsitlevate kokkulepete ega teadus- ja arendustegevusalaste jõupingutustega, mis on suunatud peamiselt konkreetse eesmärgi saavutamisele (nn teadus- ja arendustegevuse suunad). Konkurentsi tõhusaks ja püsivaks kaitsmiseks tehakse läbivaadatud teadus- ja arendustegevuse grupierandi määruse eelnõus ettepanek, et selliste kokkulepete suhtes ei tuleks enam kohaldada erandit, kui lisaks kokkuleppe poolte teadus- ja arendustegevusalastele jõupingutustele jääks alles vähem kui kolm võrreldavat konkureerivat teadus- ja arendustegevusalast jõupingutust.
- (10) Ettevõtete koostöö hõlbustamiseks teadus- ja arenduskokkulepete valdkonnas, piisava õiguskindluse tagamiseks ja haldusjärelevalve lihtsustamiseks tehakse läbivaadatud teadus- ja arendustegevuse grupierandi määruse eelnõus samuti ettepanek
- lihtsustada ajapikenduse andmist juhul, kui turuosad ületavad erandi künnise;
 - lisada mõned uued mõisted ja täpsustada olemasolevate mõistete sõnastust;
 - arvutada turuosad eelmise kalendriaasta või kolme eelneva aasta keskmise põhjal sõltuvalt turust (kehtivas teadus- ja arendustegevuse grupierandi määruses on sätestatud, et turuosa arvutatakse üksnes eelmise kalendriaasta alusel);
 - muuta veidi mõistet „võimalik konkurent,“ et kõrvaldada viide väikesele, kuid püsivale hinnatõusule;
 - lisada tühistamist käsitlev artikkel, mille aluseks on teadus- ja arendustegevuse grupierandi määruse põhjendustes kasutatud sõnastus.

² Esialgne mõjuhindang avaldati 7. juunil 2021 ja see on kättesaadav siin: https://ec.europa.eu/competition-policy/system/files/2021-06/HBERs_inception_impact_assessment.pdf.

- (11) Läbivaadatud horisontaalsete suuniste eelnõus tehakse ettepanek lisada uus osa, milles selgitatakse teadus- ja arendustegevuse grupierandi määruse kohaldamist, et aidata ettevõtjatel paremini mõista selle toimimist ning selles kasutatavaid mõisteid ja määratlusi.

3. SPETSIALISEERUMISKOKKULEPPED – LÄBIVAADATUD SPETSIALISEERUMIST KÄSITLEVA GRUPIERANDI MÄÄRUSE EELNÕUS JA HORISONTAALSETE SUUNISTE ASJAOMASES PEATÜKIS KAVANDATUD MUUDATUSED

- (12) Selleks et kõrvaldada hindamise käigus kindlaks tehtud ebakindlus, mis valitseb spetsialiseerumist käsitleva grupierandi määruse kohaldamisala osas, tehakse spetsialiseerumist käsitleva grupierandi määruse eelnõus ettepanek laiendada „ühepoolse spetsialiseerumiskokkuleppe“ määratlust nii, et see hõlmaks rohkem kui kahte poolt (praeguses spetsialiseerumist käsitlevas grupierandi määruuses viidatakse rangelt kahe poole vahelistele kokkulepetele). Lisaks tehakse eelnõudes ettepanek, et tulevikus võiksid horisontaalsete suunistega pakutavast kaitsest kasu saada horisontaalsed alltöövõtukokkulepped üldisemalt, mitte üksnes tootmise laiendamise eesmärgil sõlmitud kokkulepped.

- (13) Spetsialiseerumist käsitleva grupierandi läbivaadatud määruse ja horisontaalsete suuniste eelnõus kavandatud täiendavate muudatuste eesmärk on lihtsustada ettevõtete koostööd spetsialiseerumiskokkulepete raames, tagada piisav õiguskindlus ja lihtsustada haldusjärelvalvet. Sel eesmärgil tehakse spetsialiseerumist käsitleva grupierandi määruse eelnõus järgmised ettepanekud:

- a. lihtsustada ajapikenduse andmist juhul, kui turuosad ületavad erandi künnise;
- b. lisada mõned uued mõisted ja täpsustada olemasolevate mõistete sõnastust;
- c. arvutada turuosad eelmise kalendriaasta või kolme eelneva aasta keskmise põhjal sõltuvalt turust (kehtivas grupierandi määruuses on sätestatud, et turuosa arvutatakse üksnes eelmise kalendriaasta alusel);
- d. muuta veidi mõistet „võimalik konkurent,“ et kõrvaldada viide väikesele, kuid püsivale hinnatõusule;
- e. lisada tühistamist käsitlev artikkel, mille aluseks on spetsialiseerumist käsitleva grupierandi määruse põhjendustes kasutatud sõnastus;
- f. selgitada, kuidas kohaldatakse turuosa künnist siis, kui kokkulepe käsitleb vahetooteid.

- (14) Läbivaadatud horisontaalsete suuniste eelnõus tehakse järgmised ettepanekud:

- a. lisada uus osa, milles selgitatakse spetsialiseerumist käsitleva grupierandi määruse kohaldamist, et aidata ettevõtjatel paremini mõista selle toimimist ning selles kasutatavaid mõisteid ja määratlusi, ning
- b. anda juhiseid võrgujagamiskokkulepete kohta – konkreetne näide teenuseid hõlmavatest tootmislepingutest.

4. HORISONTAALSETE SUUNISTE MUUDE PEATÜKKIDE PEAMISED KAVANDATUD MUUDATUSED

4.1. Horisontaalsete suuniste sissejuhatus

- (15) Läbivaadatud horisontaalsete suuniste eelnõu sissejuhatavas peatükis tehakse järgmised ettepanekud:

- a. liigendada teksti, et muuta struktuur loogilisemaks ja võtta arvesse kestlikkuse kokkuleppeid käsitleva peatüki lisamist. Sidususe huvides viiakse peatükk kooskõlla vertikaalsete suuniste eelnõuga;
- b. anda lisajuhiseid, et aidata ettevõtjatel hinnata oma kokkuleppeid aluslepingu artikli 101 lõike 1 alusel, eelkõige seoses järgmisega:
 - i. horisontaalkoostöö kokkulepete raskuskeskme kindlaksmääramine;
 - ii. põhimõisted (ettevõtja, ettevõtjate ühendus, kooskõlastatud tegevus jne) kooskõlas asjakohase kohtupraktikaga;
 - iii. artikli 101 lõike 1 kohaldamine ühissettevõtete ja nende emasettevõtjate suhtes, võttes arvesse kohtupraktikat;
- c. anda lisajuhiseid eesmärgist või mõjust tulenevate piirangute kohta, et võtta arvesse hiljutist kohtupraktikat.

4.2. Ühisostukokkulepped (4. peatükk)

(16) Et eesmärkide saavutamist jätkata, tehakse ühisostukokkuleppeid käsitlevas peatükis järgmised ettepanekud:

- a. sõnastada tekst enesehindamise hõlbustamiseks pisut ümber;
- b. anda täiendavaid selgitusi ühisostukokkulepete liikide kohta, täpsustades ka seda, et peatükki kohaldatakse igat liiki sektorite suhtes, ning selgitada täiendavalt, et suunised ei hõlma mitte ainult tegelikke ühisoste, vaid ka ühisläbirääkimisi (sealhulgas SEP litsentsisaajate omi);
- c. anda täiendavaid juhiseid *eesmärgist* tulenevate piirangute kohta artikli 101 lõike 1 tähenduses ning täpsustada, milline on erinevus ostjate kartellide ja ühisostukokkulepete vahel;
- d. anda ajakohastatud juhiseid *mõjust* tulenevate piirangute kohta ja esitada viide asjakohasele kohtupraktikale, mille kohaselt võivad teatavad lepingusätted jääda ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalast välja, kui see on ühisostukokkulepete jaoks objektiivselt vajalik;
- e. selgitada tarnijatele eelnevas etapis tekkida võiva kahju stsenaariumi ja täpsustada asjaolusid, mille korral on madalamate hindade edasikandumine tarbijatele vähem tõenäoline; selgitada ohte läbirääkimiste kontekstis (neid tuleks samuti hinnata nende mõju põhjal);
- f. täiendavaid selgitusi tarbijatele ülekanduva kasu hindamise kohta artikli 101 lõike 3 alusel.

4.3. Turustamiskokkulepped (5. peatükk)

(17) Et eesmärkide saavutamist jätkata, tehakse läbivaadatud horisontaalsete suuniste eelnõu turustamiskokkuleppeid käsitlevas peatükis järgmised ettepanekud:

- a. anda lisajuhiseid põllumajandustoodete turustamiskokkulepete erieeskirjade kohta;
- b. anda lisajuhiseid tootmismahu piiramisega kaasnevate peamiste ohtude kohta turustamiskokkulepete raames;
- c. esitada täiendavaid selgitusi mõjutatud turgude ja konkurentsivastase mõju kohta;

- d. lisada eraldi osa pakkumiskonsortsiumide kohta, eelkõige pakkumismenetlustes individuaalselt osaleda võivate osaliste vaheliste konsortsiumikokkulepete hindamise ning sellistel juhtudel tehtava analüüsi kohta.

4.4. Teabevahetus (6. peatükk)

(18) Et eesmärkide saavutamist jätkata, tehakse läbivaadatud horisontaalsete suuniste eelnõu teabevahetust käsitlevas peatükis järgmised ettepanekud:

- a. kujundada uus struktuur enesehindamise hõlbustamiseks;
- b. anda lisajuhiseid eri liiki teabevahetuse, sealhulgas eri liiki andmete jagamise kohta;
- c. anda lisajuhiseid omandamisega seotud teabevahetuse ja (ELi) regulatiivsetest algatustest tuleneva teabevahetuse kohta;
- d. määrata eelnevalt kindlaks tundlik äriteave ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohast hindamist käsitlevas osas. Seda osa laiendatakse nii, et see hõlmaks ka hiljutist kohtupraktikat nn eesmärgist tulenevate rikkumiste kohta;
- e. anda lisajuhiseid mitme enesehindamise seisukohast olulise kontseptsiooni kohta, eelkõige mõiste „täielikult avalik teave / täielikult avalikud andmed“, teabe/andmete koondamise, teabe vanuse, ühepoolse avalikustamise ja kaudse teabevahetuse kohta (sh keskse sõlmpunkti (*hub and spoke*) mudeli ning kolmandast isikust vahendajate kohta) ning esitada viited hiljutisele kohtupraktikale;
- f. lisada uued osad, milles antakse juhiseid andmete kasutamise piiramise/kontrollimise meetmete ja kogutud teabele juurdepääsu kohta.

4.5. Standardimiskokkulepped (7. ja 8. peatükk)

(19) Et eesmärkide saavutamist jätkata, tehakse läbivaadatud horisontaalsete suuniste eelnõu standardimiskokkuleppeid käsitlevas peatükis järgmised ettepanekud:

- a. suurendada mõju analüüsimise paindlikkust, võimaldades teatavatel tingimustel piiratumat osalemist standardi väljatöötamises;
- b. lisada konkreetsema avalikustamise nõue ja nõue aktsepteerida üldist avalikustamist kui erandit/väiksema mõjuga vahendit järgmise kahe eesmärgi saavutamiseks: i) standardisse lisatava tehnoloogia teadlik valik ja ii) tegelik juurdepääs standardi tulemustele;
- c. lisada viide asjaolule, et standardi väljatöötamise kokkulepped, mis näevad ette kõigi intellektuaalomandi õiguste omajate maksimaalse akumulieritud litsentsitasu määra eelneva avalikustamise, ei piira põhimõtteliselt konkurentsi artikli 101 lõike 1 tähenduses ;
- d. lisada täiendavaid elemente selle hindamiseks, kas kavandatav litsentsitasu vastab FRAND-tingimustele;
- e. lisada ühisoste käsitlevasse peatükki viited asjakohasele hindamisraamistikule litsentsimisalaste läbirääkimisrühmade jaoks;
- f. jagada olemasolev peatükk kaheks peatükiks – standardimiskokkulepped (7. peatükk) ja tüüpitingimused (8. peatükk).

4.6. Kestlikkuse kokkulepped (9. peatükk)

- (20) Tehakse ettepanek lisada horisontaalsetesse suunistesse peatükk kestlikkuse kokkulepete kohta. Selles peatükis esitatakse kestlikkuse kokkulepete määratlus ja selgitatakse, millisel juhul ei kuulu sellised kokkulepped artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse. Peatükis esitatakse selgitusi ka selle kohta, kuidas hinnatakse kestlikkuse kokkuleppeid, kui need kuuluvad kõnealuse sätte kohaldamisalasse ja nende suhtes võib kohaldada aluslepingu artikli 101 lõike 3 kohast üksikerandit.
- (21) Tehakse ettepanek pöörata erilist tähelepanu kokkulepetele, millega kehtestatakse kestlikkuse standardid, kuna see on eeldatavasti kõige levinum koostöövorm kestliku arengu eesmärkide saavutamiseks ja kuna kestliku arengu standardeid tuleb eristada 7. peatükis käsitletud tehnoloogilistest standarditest.
